

VLAD ROBERT LUTIC

ÎN CĂUTAREA
FAMILIEI PIERDUTE

*Fiului meu, Eduard-Andrei,
pentru a nu uita cine suntem
și de unde venim*

CUPRINS

*„Dacă n-ai amintiri, amintiri,
N-are rost să-ți spun că timpul a trecut
Dacă n-ai amintiri, amintiri,
N-are rost să-ți spun ce-ai pierdut.”**

Prefață	9
Reznice(ov)	15
A. Rassea	19
I – Subteran	19
II – Pogromul	42
III – Război	54
IV	58
V	58
VI	59
VII	59
VIII – (indescifrabil)	60
IX	68
Jurnal	73
Stiers: valon sau flamand, aceasta-i întrebarea	106

* Anotimpul 5 – Dacă n-ai amintiri

Respe Drumul spre lagărul de la Vernet	112
<i>Cerdon du Loiret</i>	152
<i>Lagărul de la Orleans</i>	156
Luticii	174
Tomescu, adică „al lui Toma” Floștoiu	207
Poesie – Edouard Stiers	216
<i>Ma cellule</i>	216
<i>Les cris de la prison</i>	216
Poezii – Natalia Scurtu	217
<i>Droles de chateaux</i>	217
<i>Socialismul</i>	217
<i>Luna</i>	218
<i>O Terră socialistă, un astru comunist</i>	219
<i>Lecțiile</i>	220
<i>Iarna a venit</i>	221
<i>Primul fulg</i>	222
Șoricelul	223
Istorie frământată	253
În loc de concluzii	254
Bibliografie	259

PREFAȚĂ

„Un cântec istoric ne-aduce aminte
Că frații în veci vor fi frați
Un cântec de luptă bătrân ca Unirea
Voi, compatrioți, ascultați!”¹

De mic copil îmi plăcea să ascult poveștile rudelor despre întâmplările din timpul războiului. Mă rog, nu toate sau nu pe oricine. Depinde cine povestea și doar când ploua sau eram pedepsit și nu puteam să ies afară să mă joc cu copiii. Pentru că aceeași întâmplare putea fi extrem de interesantă sau, din contră, deosebit de plictisitoare, în funcție de povestitor.

Am copilărit înconjurat de poveștile șoptite despre familia Lutic, originară din satul Iordănești de dincolo de Prut, sau despre greutățile tatălui meu pentru vina de a fi avut un părinte mort pe frontul de Răsărit, dar și de poveștile clamate despre familia mamei în care se regăseau ilegaliști și partizani comuniști.

Cele mai savuroase erau ale lui nea Ionel, care descria întâmplările pe care le trăise în cei opt ani de armată în cadrul batalionului de vânători de munte din Predeal, dar și, mai târziu, ca director la Ministerul Petrolului. Din păcate, poveștile lui, nefiind consemnate la timpul potrivit, s-au pierdut. Îmi

¹ Adrian Păunescu – *Treceți, batalioane române, Carpații*

Isaac și Clara Cleiman, în vreme ce Nadia spune că pe părinții ei îi cheamă Itzko (uneori Isaak) Reznik și Haia Kleiman. În fișele poliției belgiene Nadia este trecută cu naționalitate belgiană prin căsătorie și poloneză prin filiație, iar în cererea pentru acordarea vizei ea se declară israelită rusă.

Redau mai jos traducerea memoriilor scrise de Isaak Reznik în versuri. Originalul e scris de mână în limba rusă pe dosul unor fâșii de hartă a Siriei. Întrucât nu știu limba rusă, nu pot citi versiunea originală a acestor versuri deci nu mă pot pronunța asupra calității traducerii din punct de vedere poetic.

A. RASSEEA⁴

de Itzko Reznik
traducerea: Liliana Silvestru
(Albion Traduceri)

I – Subteran

Coliba grajd, mobilă stricată-n ea
Surori și frați zece guri,
Mama taie pâinea neagră cu un cuțit,
Urlet înfometat din toate colțurile,
Părintele beat în casă năvălește,
Îl înșfacă pe Petru cel micuț
Și cu el pe toți doboară...
Sau încă – mama nu e,
Tata e în uitarea muribundă,
Cineva e mort, cineva e un schelet viu,
Din familie a rămas doar jumătate...
Grea pentru mine e meseria tatălui –
Să tragă prin noroi un cărucior de mână
Cu marfa unui comerciant mărunț

⁴ formă peiorativă pentru Rusia

Respect Spre chioșcul mizerabil.

Îmi e cu neputință să-i mai hrănesc pe toți.

Să stau mereu înfometat

Și rupând firul suferințelor

Am risipit încărcătura altuia,

Și am fugit departe.

Am benchetuit cu gust și lăcomie,

Dar fericirea șapte zile a durat,

Din nou a venit vremea să mă neliniștesc

Și foamea – cel mai rău dușman al vieții

M-a aruncat nemilos în subteran

Printre vagabonzi pe care nu-i știam

Am fost cinci în acel subsol,

Suflete separate, asuprirea ne-a sudat:

Dumnezeu atotputernic, gnomul suprapământean,

Ne număra doar cu număr par,

Vreo treizeci de trepte sus duceau

Pe noi în fiecare zi la ora șapte

Și noaptea târziu din ștreang

Împleticindu-ne sus mergeam spre colțurile noastre,

Plăcile de marmură cu nisip

Cu piatra ponce ascuțim,

Cu pulbere de bronz lucioasă

Noi prima amprentă aurim,

Foile printre degete foșnesc,

Hieroglifa de tipar întunecată

Cu mișcarea ritmată a vatei

Prinde viață ca un mit...

Claia de păr ciufulită ca o mătură

Hainele sunt numai găuri

Insectele oribile roiesc acolo,

Se cuibăresc în pliuri și în cusături

Iar noi mereu în ceață umedă,

Printre pânzele pletoase,

Aduceam a humus

Din mlaștini ce nu se mai usucă.

Mașinile se agită ca niște dulăi

Și furios se rup din lese,

Dar ține toate capetele bine

Motorul – tiran în vizuina sa,

Ind. – un ins irascibil,

Chinuit de plictiseala melancolică,

Temperează fuga lor alertă,

Când se apropie de ei;

Ba se scarpină ușor pe coaste

Cu spatula contondentă

Sau stropește indiferent

Din burete cu apă jengoasă...

Iar când la ora cu dezolare așteptată

Munca silnică se va opri,

Și frecând ochiul tulbure

Ind. spre casă merge greu;

Atunci când în ceața închisorii de unde

Cu albul ochilor noaptea privește țințit

Și colțul cel îndepărtat

Va țese pe mine un decor selenar -

În fața ochilor va apărea o priveliște înfiorătoare:

Motorul nevăzut doarme atent,

Ținându-i pe sclavi în lesă,

Fără a le slăbi cătușele;

Respect
 Foşnind cu hârtie pe podea,
 Se joacă şoarecele cu familia sa,
 Sau scotocind în colţul cu gunoaie,
 Cu ţipete se ceartă şobolanii.
 Şi se năzare – în înălţimea ceţoasă
 Un păianjen gigant atârână peste toate;
 Urmărind victima în linişte,
 Iată-iată că se va prăbuşi.
 Am fost noi cinci, trei am rămas;
 Unul de foame a pierit,
 Am dus cadavrul lui acasă;
 Un altul a tot tăcut mult timp
 Şi dintr-o dată în linişte totală
 El a strigat, bătând în masă:
 „Munciţi, fii de cătea!
 Iar eu demult am plecat dintre voi...
 Blestemându-i pe zei, soartă, oameni,
 Promiţându-le tuturor pierire şi ruşine
 Şi pomenindu-i pe toţi draci
 El a fugit sus în curte

Etajul cel de sus e luminat,
 Acolo vieţuia patronul nostru,
 Felinarul de lângă scară şi coloană
 Inunda toată piaţa cu lumină.
 Tropăiala neîncetată a copitelor de cai,
 Căscat, scuipat şi cearta vizitiilor,
 Pe zăpadă al cizmelor scârţâit ritmat.
 Murmur afectat, ţipătul domniţelor,
 Discuţia înduioşătoare a domnilor,

Un ordin impunător către slugă,
 Un bas arogant, clichetul pintenilor
 Amestecul unor fraze dulci şi neclare,
 Toată ţesătura grimaselor ciudate,
 Mişcărilor, sunetelor după perete,
 A ajuns la noi la ora târzie
 Ca un val de lumină argintie
 Ne ducea pe noi în vise
 Printre oameni magici,
 Ce ca în ceruri trăiesc
 În strălucirea razelor de curcubeu.
 Şi modul vieţii lor ce nouă ne e străin
 Delirul foamei îşi imagina,
 O masă plină cu bucate
 Şi cu de toate la ce fiecare tânjea.
 Masa e acoperită cu o faţă, e masă colorată,
 Mai departe vedem noi printre oaspeţi
 Într-un ceaun imens un borş cu carne,
 În altul – de miel friptură şi fileu,
 Şi acolo pâinea albă aromată
 Se înalţă ca un munte de felii
 Toţi aşteaptă, când după ce se vor aşeza la masă,
 Conducătorul va face semn cu mâna,
 Toţi aşteaptă, stau ca nişte statui,
 Zâmbetul – perle şi corali
 De sub gene o uitătură arogantă
 Metalul ce străluceşte nepăsător.
 Arzând de apropierea visului,
 Plutind ca într-o barcă,
 Pe oglinda apei tremurătoare

Respect Doar noi prin al lacrimilor cristal
 Privim în depărtarea ademenitoare,
 Unde bucatele fumegând ca un vulcan
 Aruncau în sus o ceață groasă.
 Dar, în sfârșit, semnul a fost dat.
 Toți oaspeții respectând ordinea,
 Mutau ceremonios ceaunul,
 Dând fiecare ajutor.
 Fiecare își turna cu polonicul
 Borș în farfurie până la margini
 Și cu furculița străpungea carnea
 Câte cinci bucăți imense.
 Nu sucul gros al borșului
 Ne îmbăta cu aroma lui,
 Și nu era sucul acru de sfeclă
 Ce strălucea la soare bucuros, –
 Aceasta era mierea rășinoasă groasă
 Însiropată cu vin
 În care verdeța de toate soiurile
 Lucea a chihlimbarul cel pur.
 Spre noi ceaunele vin în șir
 Și pâinea vine în urma lor, –
 Încă un minut și noi în trei
 Vom îmbuca un prânz minunat.
 Cu cât de noi e mai aproape, rărește aburul
 Dar iată e aici... încă un pic...
 S-a dus delirul cel greoi...
 Dintr-o dată am simțit un ghiont
 Ceaunul a căzut, s-a auzit un zăngănit...
 Sunt în picioare, am picat din nou...

Eh, a fost un vis de foame...
 A răsuflat subsolul către mine, ca altădată...
 „Lasă-l să doarmă...” cine a rostit-o...
 Zgomot în cap, negură în ochi,
 Ca un vârtej de arcuiri, roți
 Într-un ceas imens stricat...
 Și dintr-o dată zgomotul s-a potolit, Am înțeles totul.
 Fugarul nostru e aici, a revenit la noi.
 Într-o clipă mi-am amintit chipul lui
 După două cuvinte căzute.
 M-am ridicat, e întuneric... noapte... liniște...
 De undeva o împușcătură, lumina s-a stins...
 Unde sunt? I-am chemat pe prietenii mei...
 Dar cineva m-a tras în jos,
 Și am căzut... dintr-o dată în subsolul nostru
 Din afară a pătruns un șuvoi de foc...
 Ghemuită o siluetă
 Cercetător pe geam privea,
 Și lumina palidă în dungi
 Spre fețele noastre îndrepta.
 Noi dormim cu somnul strâns și prefăcut,
 Și în fantele ochilor, prin a genelor rețea
 Este ușor să vezi cum după geam
 Crește numărul fețelor cețoase...
 Felinarul a dispărut, lumina s-a stins...
 Despre ce vorbesc ei acolo...
 Fugarul ne-a șoptit: „Acum aici
 Va intra un detașament de oameni.”
 Sunt urmărit – sar în trapă.
 Și într-o clipă a dispărut, căderii lovitura.

Respect Stăm culcați și așteptăm, inimile bat,
 Dormim prefăcuți, închizând ochii...
 Patronul însuși mergea în față
 Cu mersul său potolit,
 În urma lui un detașament din zece oameni
 Înveliți până la ochi...
 Mimând moleșeala somnoroasă,
 Privindu-i cu încredere pe toți,
 Cugetăm mult în sine,
 Ne asuprește un gând pe noi toți:
 Dacă urmele cizmelor lui
 Ei le vor observa pe masă,
 El nu e departe
 Vor prinde păsărea-n capcană...
 Într-o singură clipă totul se va sfârși:
 Așa, glonțul alergând de departe,
 Ori va șuiera lângă ureche,
 Ori acoperământul creierului va perfora...
 Patronul a tușit în batistă,
 Cu care nasul își strângea,
 Strecurând cuvintele silabă cu silabă,
 El a spus convingător:
 „Nu înțeleg, domnilor,
 Pentru ce m-ați deranjat
 Și m-ați adus aici în subsol?
 Oare nu se poate până mâine?
 Ce tâlhari ați găsit
 Voi aici, la fabrica mea?
 Unde sunt oare? Nu sunt ăștia?...
 Nu știu oameni mai cinstiți decât ei...

Ei sunt muncitorii mei.
 Multe gunoaie au fost aici,
 Dar aceștia sunt furnici,
 Fapt pentru care trebuie să le dăm onoruri.
 Prețuind munca lor, le-am permis
 Iarna aici să doarmă noaptea,
 Drept pentru care am redus paza, -
 De ce să pierd surplusuri...
 I-ați agitat degeaba,
 Nu i-ați lăsat să-și savureze somnul,
 Priviți, răsare soarele,
 Să nu muncești, înseamnă să furi...”
 Patronul a încheiat și a plecat,
 După el comandantul jenat.
 Scăpare de toate relele
 Am șoptit noi în lumea subterană...
 Oare farmecul ochilor
 Sau fructul visului bolnav,
 Totul s-a evaporat ca gazul,
 În jur e luminos și liniște.
 Stăm ca și înaintea pe podea,
 Cu plumb sunt toate membrele încărcate,
 Și gândul, ceața străpungând,
 Fără succes trezește visului cadavru...
 Și viața picătură cu picătură și roind
 Prin porii trupurilor noastre,
 Se tensionează țesutul parte după parte,
 Și din nou greutatea rutinei
 Ne împinge sub puterea mediului,
 Din nou cu vata-n mână